

rendelésnek van iktatószáma, akkor ezt.

5.2 A levél tartalmi része

A levélnek a következő elemeket kell tartalmaznia, minden elemet új sorban kezdve:

5.2.1 Dátum

Bár az elektronikusan továbbított levél fejlécében megjelenik a dátum, ez elveszhet, amikor válasszolnak a levélre, vagy továbbküldik, vagy amikor „üldöznek” (mindenhol keresnek) egy dokumentumot. Ezért a kérés dátumát meg kell ismételni a levélben.

5.2.2 A küldő könyvtár neve

A levelet annak a könyvtárnak vagy könyvtárközi osztálynak az azonosítójával kell kezdeni, amelynek a kérés szól. Ez legalább a könyvtár neve, a könyvtárközi osztály e-mail címe, vagy egy ismert könyvtári kód legyen.

5.2.3 A küldés határideje

Az a dátum, ameddig a küldeménynek meg kell érkeznie, különösen sürgős kérés esetén.

5.2.4 A keresés típusa

A kérés típusa lehet: elfogadható vagy nem elfogadható (azaz a kért dokumentumot kölcsön, másolatban vagy mikrofilmlapon elfogadja/nem fogadja el).

5.2.5 Bibliográfiai leírás

A kért dokumentum teljes leírását meg kell adni.

Könyvek esetében: szerző, cím, kiadás, kiadó, a megjelenés helye, a kiadás éve, ISBN, sorozati cím és szám.

Időszaki kiadvány esetén: az időszaki kiadvány címe, kötete, része, a kért szám kelte, oldalszámok, a cikk szerzője és címe, ISSN.

5.2.6 Raktári jelzet vagy hiteles forrás

Ha ismert, hogy a kért dokumentum megvan a küldő könyvtár állományában, és ismert a raktári jelzete is, akkor ezt meg kell adni. Ha nem ismert a kért dokumentum helye, akkor a hiteles forrást kell feltüntetni.

5.2.7 Költséginformáció

Ez lehet

- a legnagyobb költség, a kérő vagy küldő könyvtár valutájában számolva;
- a megrendelés teljesítése előtt a költségre vonatkozó tájékoztatásra irányuló kérés;
- a fizetés módjára vonatkozó információ, pl. IFLA-kupon használata, „számla ellenében” stb.

5.2.8 A dokumentum küldésének módja

A dokumentum küldésének a kérő számára előnyösebb módja, pl. ARIEL szoftverrel történő küldés.

5.2.9 A szerzői jog betartása

Másolatkérés esetén a szerzői jogi nyilatkozat, amely országonként eltérő lehet.

5.2.10 A felhasználó azonosítása

A kérő vagy a végfelhasználó adatai. Ez lehet a felhasználó neve vagy azonosító száma.

5.2.11 A kérő könyvtár teljes címe

A kérő könyvtár teljes címe, az ügyintéző neve, e-mail címe (mivel ez is eltűnhet a levél fejlécéből), a postai cím, a telefon- és faxszám (beleértve az ország kódja is).

5.2.12 Szállítási cím

Az a postai vagy elektronikus cím, amelyre a kért dokumentumot kell küldeni, ha ez eltér a kérő könyvtár címétől. ARIEL-lel történő küldés esetén meg kell adni az IP címet vagy az e-mail címet is.

5.2.13 Számlázási cím

Az a cím, amelyre a számlát kell küldeni, ha eltér a szállítási címtől.

/GOULD, Sara: ILL requests by e-mail: a discussion and IFLA guidelines. = Interlending & Document Supply, 28. köt. 2. sz. 2000. p. 73–78./

(Viszocsekné Péteri Éva)

Dublin Core – az elektronikus dokumentumok leírási formátuma

A hagyományos bibliográfiai leírás – referált cikünk szerzője szerint – akkor jelent meg, amikor a hagyományos dokumentumok száma olyannyira megnövekedett, hogy problematikusá vált megkezelésük. Létezésének fő közege a papír volt, mondhatni: mind a dokumentumok, mind a róluk felfektetett metaadatok (katalógusleírások) egyaránt *papír alapúnak* bizonyultak. A 60-as évek végén és a 70-esek elején jött létre az elektronikus

tér jelensége, s ennek következtében a dokumentumok létezésének közege megosztottá vált, azaz *elektronikus-papír alapú* lett. Megnyílt a lehetősége annak, hogy a hagyományos dokumentumokat a továbbiakban ne csak a könyvtári polcokon lehessen fellelni, hanem elektronikus másolatok formájában a számítógépi hálózatokban is. E dokumentumfolyamban az eligazodást a MARC tette reálissá.

A további fejlemény: sorra-rendre olyan *elektronikus dokumentumok* keletkeztek, amelyeknek nem volt/nincs hagyományos formájú eredetije, tehát nem másolatok, hanem eredeti művek. A velük való „bánásmód” öltött testet *Dublin Core*-ban, illetve az általa meghatározott metaadatokban. Noha vele kapcsolatban lehet kisebb-nagyobb kritikával élni, az azonban bizonyos: napjainkban a legkimunkáltabb és a legfejleszthetőbb koncepció az elektronikus dokumentumok leírásának módjairól.

Létrejöttéről: 1995 márciusában az Ohio állambeli Dublinban a könyvtárügy, informatika és a rokontételek képviselőit 52 szakember azért gyűlt össze, hogy kimunkálja az elektronikus dokumentumok leírásának modelljét, amely a metaelemek dublini magja (*Dublin Core Metadata Elements = DCME*) néven vált közismertté. E formátum továbbfejlesztéséről azóta a *Dublin Core Metadata Initiative (DCMI)* gondoskodik, amely 1999-ben 15 azonosító felvételére, nevezetesen a *Dublin Core Metadata Element Set (DCMES)* alkalmazására tett javaslatot. Ezek a következők: cím (title), létrehozó (creator), tárgyszó (subject), kiadó (pub-

lisher), közreadó (contributor), időpont (data), típus (type), formátum (format), azonosító (identifier), forrás (source), nyelv (language), reláció (relation), tárgykör (coverage), jogi vonatkozások (rights).

Ezt követően a szerző a *Dublin Core* gyakorlati alkalmazásához szükséges ismereteket (a formátum szerkezete és interpretálása, a leírások elkészítése és megformázása, az alkalmazás előnyei és hiányosságai) hozza olvasói tudomására.

Oroszország „letette a garast” a *Dublin Core* használatbavétele mellett, ami egyszerre jelenti a formátum szabályozásának orosz nyelvű fordítását (ennek határideje 2000. január 1-je volt), a könyvtárakban és a tudományos-műszaki tájékoztatási intézményekben az alkalmazási feltételek megteremtését, a továbbfejlesztést intéző *DCMI* munkájában való részvételt, Oroszország különféle régiókban felkészítő tanfolyamok tartását.

/BARYŠEVA, O. V.: *Internet, metadannye, Dublin Core. = Naučno-tehničeskaja informacija, 1. ser. 3. sz. 2000. p. 21–28.*

(Futala Tibor)

A tulajdonlás kontra hozzáférés közgazdaságtana: az Orosz Tudományos Akadémia Természettudományi Könyvtárának vizsgálata

Az *Orosz Tudományos Akadémia (OTA)* könyvtárainak fő feladata, hogy az akadémiai intézetek kutatási témáihoz gyorsan és teljeskörűen hozzáférhetővé tegyék a világ szakirodalmát. A legfontosabb információforrást a folyóiratcikkek jelentik. Az információtechnika gyorsan fejlődő világában az akadémiai könyvtárak egyre több hozzáférési lehetőséggel szembesülnek. A cikkek megszerzhetők nyomtatott és elektronikus hordozón, előfizetéssel vagy alkalmi beszerzéssel, teljes szövegű adatbázisokból, könyvtárközi kölcsönzéssel, vagy dokumentumküldő szolgálatoktól.

Nagyon fontos a különböző elérési módok költségeinek ismerete, mert az árak folyamatosan nőnek, a pénzügyi keretek pedig egyre csökkennek. A hozzáférést és a tulajdonlást szembeállító modell alkalmat ad a korlátozott anyagi lehetőségek hatékony beosztására. Alapja az előfizetett folyóiratok egyszeri felhasználására eső költségek becslése, és ennek összehasonlítása a könyvtárközi kölcsönzés költségeivel.

A modellt 1968 óta fejlesztik. A New York-i Állami Egyetem könyvtáraiban végzett korábbi kutatások komoly megtakarítást mutattak ki a könyvtárközi kölcsönzés felfuttatásának köszönhetően. Ugyanezt a modellt használták az *OTA Természettudományi Könyvtárában (TK)*, amely jelentősen eltérő gazdasági körülmények között működik. A TK Oroszország egyik legfejlettebb, a kutatóintézetek könyvtárait magában foglaló, centralizált rendszerének központi könyvtára. Honlapjának címe: <http://ben.irex.ru>.

Nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés az OTA TK-ban

A könyvtárban két osztály foglalkozik könyvtárközi kölcsönzéssel. A könyvtárközi kölcsönzési osztály a belföldi kéréseket bonyolítja, a nemzetközi csere és kölcsönzés osztálya a TK és külföldi partnerei közötti tranzakciókat intézi.